

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО
РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

ул. „Св. Св. Кирил и Методий“ № 17-19

№ 9А-00-359/17.11.2020г.

На вниманието на г-жа Петя Аврамова
Министър на Регионалното развитие и
благоустройството

Копие:

На вниманието на г-жа Деница Николова
Заместник Министър на Регионалното
развитие и благоустройството

Гр. София, ул. „Св.Св. Кирил и Методий“
№17-19

Относно: Становище по обявения за обществени консултации План за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на България, в частта му касаеща СТЬЛБ 2: ЗЕЛЕНА БЪЛГАРИЯ, Област на политика: Кръгова и нисковъглеродна икономика, публикуван на 30.10.2020 г., на портала на Министерски съвет за обществени консултации и във връзка с обществено обсъждане инициатирано от МРРБ и проведено на 13.11.2020г.

Уважаема г-жо Аврамова,

Приложено Ви изпращам Становище по Плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на България, в частта му касаеща СТЬЛБ 2: ЗЕЛЕНА БЪЛГАРИЯ, Област на политика: Кръгова и нисковъглеродна икономика, публикуван на 30.10.2020 г., на портала на Министерски съвет за обществени консултации. Становището е изготвено и подкрепено от членове на Коалицията за подобряване на жилищните условия „Достоен дом“, но поради обявеният от г-жа Николова по време на обсъждането на 13.11.2020г., изключително кратък краен срок за мнения – 17.11.2020г., го внасяме от името на Фондация „Подслон за човечеството“/Хабитат България.

Изразяваме своята готовност да представим вижданията на коалицията по темата и на работна среща с Вас или ресорния заместник министър. Лице за контакти: Ася Добруджалиева, мениджър проекти, тел. 0897 899 966, e-mail: dobrudjalieva@hfh.bg

С уважение:

Минчо Бенов
Директор на Хабитат България и
Координатор на Коалиция „Достоен дом“

СТАНОВИЩЕ

по Плана за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на България, в частта му касаеща **СТЪЛБ 2: ЗЕЛЕНА БЪЛГАРИЯ, Област на политика: Кръгова и нисковъглеродна икономика**, публикуван на 30.10.2020 г., на портала на Министерски съвет за обществени консултации <http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?@lang=bg-BG&id=5572>

За област на политика Кръгова и нисковъглеродна икономика в ПВУ е посочена като основна цел „... намаляването на енергийната интензивност на икономиката и спомагането на зеления преход посредством предприемането на мерки за повишаване на енергийната ефективност на жилищните, промишлените и публичните сгради.“

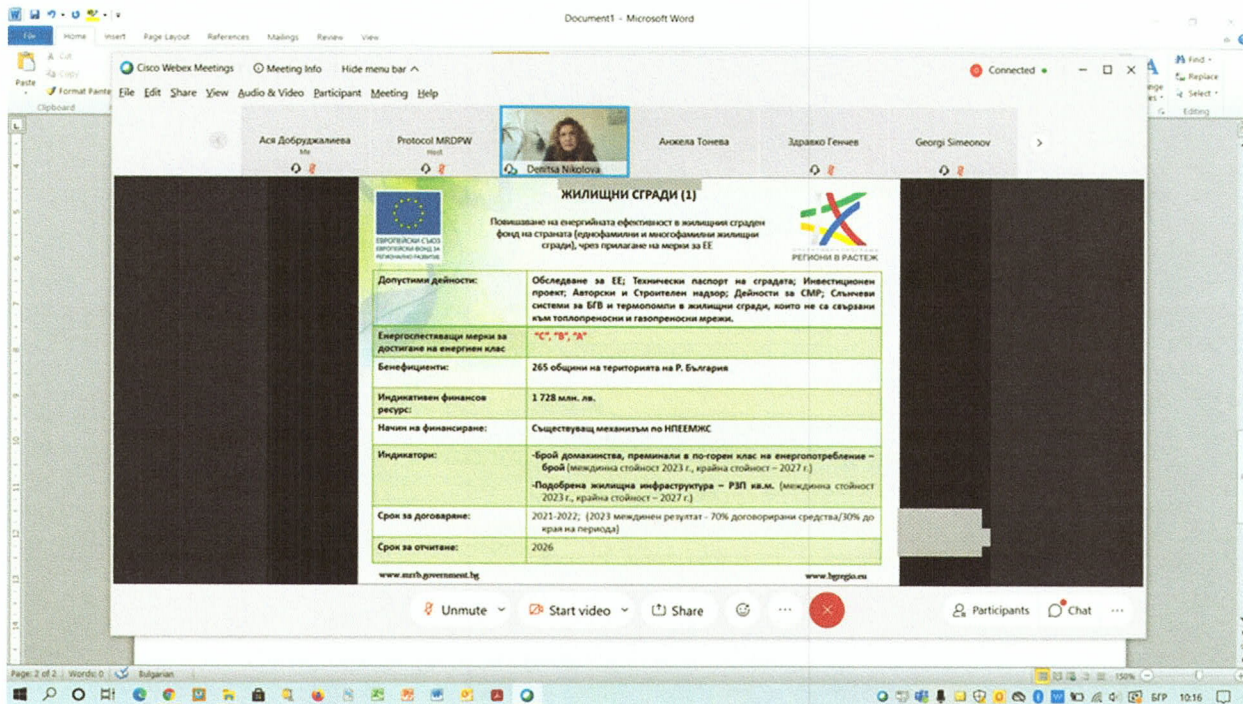
Посочени са 3 планирани реформи и инвестиции:

- Програма за енергийна ефективност
- Създаване на национален фонд за декарбонизация
- Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на Електроенергийния системен оператор в условията на нисковъглеродна енергетика

Коментарите по-долу са фокусирани върху Програмата за енергийна ефективност.

1. В ПВУ на стр. 23 е посочено, че „Обновяването на жилищните сгради ще бъде изпълнявано в съответствие с целите на Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради (с хоризонт до 2050 г., наричана по-нататък в становището Дългосрочната стратегия)...“. Независимо, че посочената стратегия все още не е официално приет документ, считаме че това е коректен подход, който изцяло подкрепяме. Нуждите от обновяване са огромни - според изчисленията в Дългосрочната стратегия - 93% от съществуващия жилищен сграден фонд (над 45,000 многофамилни и над 600,000 еднофамилни сгради). България е страна с високи нива на енергийна бедност, а именно ниската енергийна ефективност на жилището е един от критериите, по които се измерва тя. Обновяването за енергийна ефективност е призната в ЕС за единствена мярка която допринася за устойчиви резултати в борбата с енергийната бедност.
2. На същата страница в ПВУ, следващото изречение описва подход, който считаме за лесно осъществим, но дълбоко погрешен: „Приоритетно ще бъдат финансирани обекти/сгради, които са одобрени, но не са финансирани, поради изчерпване на финансов ресурс по Националната програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради (НПЕЕМЖС) и Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020.“. В презентация на Зам. Министъра на РРБ Деница Николова, направена по време на онлайн обществена дискусия

на ПВУ на 13.11.2020г., бе посочено, че начинът на финансиране ще е съществуващият механизъм на НПЕЕМЖС.

ЖИЛИЩНИ СГРАДИ (1)

Повишаване на енергийната ефективност в жилищни сградни фондове на страната (еднофамилни и многофамилни жилищни сгради), чрез прилагане на мерки за ЕЕ

Допустими дейности:	Обследване за ЕЕ; Технически паспорт на сградата; Инвестиционен проект; Авторски и Строителен надзор; Дейности за СМР; Слънчеви системи за БГВ и термопомпи в жилищни сгради, които не са свързани към топломерности и газомерности мерки.
Енергоспестяващи мерки за достигане на енергиен клас	"С", "В", "А"
Бенефициенти:	265 общини на територията на Р. България
Индикативен финансов ресурс:	1 728 млн. лв.
Начин на финансиране:	Съществуващ механизъм по НПЕЕМЖС
Индикатори:	-Брой домакинства, преминали в по-горен клас на енергопотребление – Брой (междина стойност 2023 г., крайна стойност – 2027 г.) -Подобрена жилищна инфраструктура – РЗП км.м. (междина стойност 2023 г., крайна стойност – 2027 г.)
Срок за договаряне:	2021-2022; (2023 междинен резултат - 70% договорирани средства/30% до края на периода)
Срок за отчетване:	2026

www.azhb.government.bg   www.bgrglobe.eu

Известно е, че механизмът, по който работи НПЕЕМЖС не изисква финансово самоучастие от собствениците на жилища, нещо което е принципно погрешно и несправедливо спрямо всички, които не участват в програмата по една или друга причина. Това е и подход, който създава нагласата, че поддържането на етажната собственост е задължение на държавата. Считаме, че държавата е длъжна само да насърчава и подпомага собствениците в изпълнението на техните задължения за повишаване енергийната ефективност на сградите. Такава политика провеждат правителствата в Централна и Източна Европа, където 100% грантово финансиране може да има само за техническа помощ и проектиране (вкл. паспортизация), а изпълнението на мерките за ЕЕ се подпомага от държавата в рамките на 25-50%, които нарастват в зависимост от постигнатия клас на ЕЕ на сградата. Така собствениците поемат отговорността за своята собственост, а не се дистанцират от задълженията си към поддържането ѝ в съответствие с техническите изисквания и тези за енергийна ефективност. При огромните нужди от енергийна ефективност - близо 91% от сградния жилищен фонд в страната и в условията на ограничени финансови ресурси, единственият начин да постигнем целите, които ЕС и посочената Дългосрочна стратегия поставят е чрез ангажиране на частния капитал в процеса. **В този смисъл предлагаме новото издание на програмата да изисква самоучастие от собствениците в размер не по-малко от 20%.**

3. ПВУ действително е „Уникална възможност за реформи, за модернизация и подготовка за бъдеща зелена икономика“ и би трябвало да е в „Подкрепа за амбициозните цели на ЕС за редуциране на въглеродни емисии“, както декларира Зам. Министър Председателят Томислав Дончев при представянето на плана, но на практика предлаганата в него Програма за Енергийна ефективност повтаря модел, в който няма устойчивост, няма рационално ползване на ограничените ресурси и няма привличане на частния капитал за да се достигне желаната въглеродна неутралност на ЕС към 2050г. **Сега е моментът да започне постепенно намаляване на грантовата помощ за енергийно ефективното обновяване на сградите и да се дадат ясни послания към хората и бизнеса как в дългосрочен план, прозрачно и последователно ще се реализира държавната подкрепа за да може максимално голяма част от собствениците да се възползват от тези средства и да се постигне желаната мащаб на обновяването.**
4. Според Дългосрочната стратегия, общо нуждаещи се от обновяване са 645,746 еднофамилни и 54 500 многофамилни жилищни сгради. Само за периода до 2030 г. планирани за обновяване са 19 млн. м2 полезна площ, за които са необходими над 4 млрд. лева. До 2050г. следва да бъдат обновени още 92 млн.м2 полезна площ. Предвиденото в Плана за възстановяване и устойчивост финансиране е 1,728 млрд. лв. По досега действащата НПЕЕМЖС с ресурс от 2 млрд лв. за 5 години ще са санирани 2000 многофамилни сгради, при това постигащи клас С за енергийна ефективност (в редки случаи клас В) – резултат, който е далеч от поставените от директивите на ЕС цели - клас А или клас В при обективна невъзможност сградата да постигне клас А. **Настояваме енергоспестяващите мерки по новата програма за ЕЕ да постигат най-малко енергиен клас В на обновяваните сгради.** Ако запазим съществуващия механизъм на НПЕЕМЖС – 100% грантово финансиране, занижено изискване за постигане на клас С (който фигурираше в презентацията на Зам. Министър Деница Николова) и темп от 2000 сгради за 5 години, то до 2050г. няма да постигнем никоя от поставените цели в Дългосрочната стратегия до 2050г. Това още веднъж показва, че е необходимо ограничените публични средства да се използват максимално рационално за привличане самоучастие на собствениците на жилища в процеса.
5. От изключителна важност за насърчаване участието на Етажната собственост е и приемане на промени в ЗУЕС, ЗУТ и др. нормативни актове, а също така опростяване на процедурите за достъп до евтини (вкл. безлихвени) кредитни ресурси, за да се увеличи значително мащаба и резултата от енергийното обновяване на жилищните сгради. **Подкрепяме предвиденото в Дългосрочната стратегия създаване на Декарбонизационен фонд, като устойчив финансов механизъм, който да направи кредитните ресурси достъпни и лесни за ползване от най-широк кръг собственици, а не като друг източник на безвъзмездна помощ за осигуряване на съфинансиране от страна на етажната собственост.** Планът за възстановяване и устойчивост би следвало да е в синхрон с Дългосрочната стратегия и с изискванията на ЕС за обновяване с привличане на частни капитали.

6. Считаме, че трябва да се въведат допълнителни критерии за допустимост на бенефициентите по бъдещата Програма за ЕЕ:
- a. Досегашният модел на НПЕЕМЖС, който финансира и конструктивно-технически подобрения на сградите следва да бъде променен. Ако искаме средствата от ПВУ да се изразходват действително за мерки за подобряване на енергийната ефективност, то като критерий за допустимост на сградите би следвало да се въведе наличието на технически паспорт, който констатира техническата изправност на сградата. Това означава да бъде създадена самостоятелна програма, която да подпомага изработването на технически паспорти и мерки за подобряване конструктивното състояние на сградите. И тук бихме искали да припомним, че правителството все още не е приело Национална жилищна стратегия, която да очертае политиките за подобряване на жилищните условия, вкл. и на уязвимите групи от обществото и за обновяване на бедните и гетоизирани квартали.
  - b. **Допълнителен критерий за допустимост би следвало да бъде съгласие на бенефициентите да осигурят 20% съфинансиране на мерките за ЕЕ, както и наличието на събрани средства от Етажната собственост във Фонд Ремонт и обновяване, задължение вменено на ЕС със Закона за управление на етажната собственост. В същото време, за собственици, чиито социален статус не позволява самоучастие (при ясно разписани критерии за това), следва да има възможност същите да получат помощ за неговото осигуряване – или като грант или като безлихвен заем. Подобен диференциран подход би могъл да премахне организационните пречки за участие на Етажната Собственост в новата програма за ЕЕ.**
7. По отношение на **еднофамилните сгради** не бива да се компрометират вече действащите пазарни модели за финансиране на мерки за ЕЕ, които се основават на високата възвръщаемост на тази инвестиция. **За тяхното подпомагане би следвало да се създаде самостоятелен механизъм, в който отново да се приложи диференциран подход за грантова помощ в съответствие със социалния статус на кандидатите и степента на енергийна бедност.** Допълнителен критерий за техния подбор би следвало да бъде и възможността за подмяна на отопление на твърди горива, което да допринесе за намаляване на замърсяване на атмосферния въздух с ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2,5} – проблем, който влошава здравето на населението и за който страната ни е санкционирана от ЕС.

Изразяваме нашата готовност да участваме в нови дискусии за обсъждане на предлаганите от нас промени. В допълнение тук ще дадем извадка от анкетно проучване проведен през м. август 2020г. от Хабитат България, във връзка с публикуваната за обществено обсъждане Дългосрочна национална стратегия за подпомагане обновяването на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради, изпратено до всички общини в страната, като получихме отговори от 62 общини, които са участвали в НПЕЕМЖС. Ето някои от въпросите, които са получили положителен отговор от повече от 60% от отговорилите общини:

Въпрос: 1. Считате ли, че трябва да се приеме законова разпоредба, която да задължи всички собственици на жилища и сгради да предприемат мерки за тяхното дълбоко енергийно обновяване до 2050г.?

Отговор Да са дали 61% от отговорилите общини

Въпрос 4: Считате ли, че държавата трябва да осигури ясна, дългосрочна система от мерки за финансово подпомагане на собствениците на жилища, която да показва нивото на безвъзмездна помощ към собствениците за целия период до 2050г.?

Отговор „Да“ са дали 95% от отговорилите общини.

Въпрос 5: Считате ли, че субект и движеща сила на обновяването на многофамилните жилищни сгради (кандидатстване, проектиране, възлагане на строителството) следва да е Общото събрание на етажната собственост или оправомощени от него лица, например професионален домоуправител, консултант?

Отговор „Да“ са дали 76% от отговорилите общини.

Въпрос 8. За многофамилните жилищни сгради, строени от държавата и общините, чиято строителна документация не е била предадена на етажната собственост, считате ли че трябва да се подпомогне изготвянето на технически паспорти?

Отговор „Да“ са дали 85% от отговорилите общини.

Въпрос 9. Считате ли, че трябва да се осигури самостоятелен механизъм за финансово подпомагане от държавата/общините на дейности за актуално обследване на тези сгради и изпълнение на мерки, предписани като неотложни за конструктивното им укрепване?

Отговор „Да“ са дали 85% от отговорилите общини.

Въпрос 10. Считате ли, че за собственици с ниски доходи, които не могат да осигурят своето самоучастие, но покриват изискванията на банките, трябва да се осигури достъп до безлихвен финансов ресурс за половината от срока на договора за заем?

Отговор „Да“ са дали 71% от отговорилите общини.

Въпрос 11. Считате ли, че за хора с много ниски доходи, които не отговарят на изискванията на банките, следва да се осигурят механизми за микрофинансиране от небанкови институции, например програми на общини или на НПО?

Отговор „Да“ са дали 68 % от отговорилите общини.

Отговори са получени от следните общини: Варна, Бургас, Плевен, Хасково, Добрич, Кърджали, Габрово, Търговище, Видин, Ловеч, Дупница, Смолян, Севлиево, Гоце Делчев, Дулово, Лом, Първомай, Елин Пелин, Свиленград, Омуртаг, Провадия, Аксаково, Исперих, Балчик, Тетевен,

Радомир, Раднево, Костинброд, Гърмен, Средец, Тутракан, Дългопол, Банско, Велики Преслав, Стралджа, Гълъбово, Златоград, Оряхово, Божурище, Иваново, Доспат, Правец, Чепеларе, Мизия, Стамболово, Ивайловград, Антоново, Белоградчик, Цар Калоян, Гурково, Перушица, Драгоман, Николаево, Брегово, Шабла, Златарица, Болярово, Макреш, Чавдар, Бойница, Община, Девин.

С уважение:

Минчо Бенов
Директор на Хабитат България и
Координатор на Коалиция „Достоен дом“